

Paraguay: Hoe een land het illegaal maakte om te trouwen met hetzelfde ras.

Ja, je leest de titel goed. Waar in veel landen gemengde relaties vroeger juist verboden of sociaal afgekeurd werden, gebeurde in Paraguay het tegenovergestelde. In bepaalde periodes van de Paraguayaanse geschiedenis werd het zelfs ontmoedigd — en soms praktisch onmogelijk gemaakt — voor Spaanse kolonisten om uitsluitend met andere Spanjaarden te trouwen.

De overheid stimuleerde juist relaties tussen Europeanen en de inheemse bevolking. Het idee hierachter was opvallend: in plaats van een samenleving gebaseerd op strikte rassenklassen, wilde men een meer gemengde nationale identiteit creëren.

Maar hoe is dit ontstaan? Welke leider zat hierachter? Waarom werd rassenvermenging in Paraguay actief aangemoedigd terwijl veel andere landen dit juist verboden? En heeft deze keuze invloed gehad op het moderne Paraguay van vandaag?

In dit artikel gaan we dieper in op een van de meest bijzondere sociale experimenten uit de geschiedenis van Zuid-Amerika.

Vlag Paraguay. Bron: Wikipedia.org

José Gaspar Rodríguez de Francia

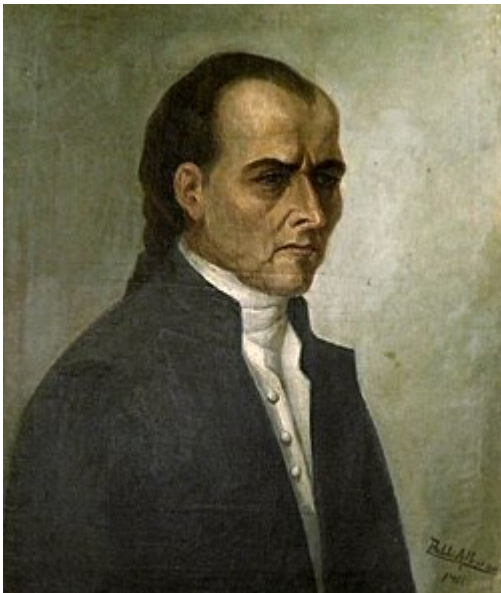
Dit bijzondere experiment wordt vaak gekoppeld aan José Gaspar Rodríguez de Francia, geboren op 6 januari 1766 in Asunción.

Francia was de zoon van een Spaanse kolonist en wordt door veel Paraguayanen gezien als een van de belangrijkste grondleggers van de moderne Paraguayaanse samenleving en identiteit.

Van oorsprong was hij jurist, maar later groeide hij uit tot een invloedrijke staatsman en uiteindelijk de absolute leider van Paraguay. In 1816 kreeg hij officieel de titel *“Eeuwige Dictator van de Republiek”*.

Hoewel het woord dictator tegenwoordig vrijwel altijd een negatieve lading heeft, ligt dat bij Francia historisch iets genuanceerder. Hij regeerde autoritair en had vrijwel alle macht in handen, maar probeerde tegelijkertijd ook een stabiele en onafhankelijke staat op te bouwen in een periode waarin veel Zuid-Amerikaanse landen geteisterd werden door chaos, burgeroorlogen en buitenlandse invloed.

Daardoor wordt Francia door sommige historici niet alleen gezien als dictator, maar ook als de architect van de Paraguayaanse staat.

Schilderij José Gaspar Rodríguez de Francia. Bron: Wikipedia.org

Deze titel kreeg José Gaspar Rodríguez de Francia niet zomaar. Hij speelde een fundamentele rol in de onafhankelijkheid van Paraguay in 1811 van het Spaanse koloniale rijk en wist het land daarna ook zelfstandig te houden tegenover machtige buurlanden zoals Argentinië en Brazilië.

Met streng grensbeleid sloot Francia Paraguay grotendeels af van buitenlandse invloeden. Hierdoor werd het land in hoge mate zelfvoorzienend en kon het een sterke vorm van soevereiniteit ontwikkelen. Terwijl veel andere Zuid-Amerikaanse landen in die periode geteisterd werden door oorlogen, staatsgrepen en politieke chaos, wist Francia Paraguay relatief stabiel en veilig te houden — al gebeurde dit wel met harde hand en onder een autoritair regime.

Misschien wel het meest opvallende onderdeel van zijn beleid was zijn strijd tegen de macht van de Spaanse elite binnen Paraguay. Francia nam bezittingen af van rijke Spaanse families en probeerde hun invloed op politiek en economie te breken. Daarbij voerde hij ook beleid in waarbij huwelijken tussen Spaanse kolonisten onderling sterk werden ontmoedigd en relaties met de inheemse bevolking of mestiezen juist werden gestimuleerd.

Het doel hierachter was duidelijk: Francia wilde voorkomen dat er opnieuw een kleine Europese elite ontstond die alle macht in handen kreeg. In plaats daarvan probeerde hij een meer gemengde Paraguyaanse identiteit te creëren, waarbij sociale en raciale verschillen minder belangrijk moesten worden. Daardoor kreeg Paraguay uiteindelijk een van de meest gemengde bevolkingen van Zuid-Amerika.

Gelijke samenleving

De wet van José Gaspar Rodríguez de Francia moest zorgen voor meer raciale en sociale gelijkheid binnen Paraguay. Dit beleid werd ingevoerd in 1814, slechts drie jaar na de officiële onafhankelijkheid van het land.

Francia streefde naar een zogenoemde egalitaire samenleving: een maatschappij waarin mensen in theorie gelijke rechten en kansen hadden, ongeacht afkomst of sociale klasse. In Paraguay betekende dit vooral dat de traditionele macht van de Spaanse koloniale elite moest verdwijnen.

Onder het Spaanse koloniale systeem stonden mensen van volledig Europese afkomst vaak bovenaan de sociale ladder, terwijl mestiezen, inheemse groepen

en Afro-Paraguyanen veel minder rechten en invloed hadden. Francia wilde deze hiërarchie doorbreken.

Door gemengde huwelijken actief aan te moedigen en de gesloten Spaanse elite uit elkaar te halen, probeerde hij een nationale identiteit te creëren waarin afkomst minder belangrijk werd dan het behoren tot Paraguay zelf. Hierdoor veranderde niet alleen de sociale structuur van het land, maar ook de demografie van Paraguay op lange termijn.

Een schilderij dat de Paraguyaanse samenleving in de 19e eeuw goed uitbeeld, op de tekst onderin staat een Spanjaard en een Indiaan (Inheemse bevolking) samen produceren een mestizo (mixbloed). Bron: theconversation.com

De maatregelen van José Gaspar Rodríguez de Francia zorgden er uiteindelijk voor dat de traditionele Spaanse elite in Paraguay grotendeels verdween als afzonderlijke bevolkingsgroep.

Toch begon de vermenging van bevolkingsgroepen al veel eerder, nog vóór Francia aan de macht kwam. Toen de Spaanse conquistadores in de 16e eeuw het gebied bereikten, namen hen nauwelijks Europese vrouwen mee. Hierdoor ontstonden al snel relaties tussen Spaanse kolonisten en vrouwen van de Guaraní, de oorspronkelijke bevolking van Paraguay.

Daardoor ontwikkelde Paraguay zich al vroeg tot een sterk gemengde samenleving. Tegen de tijd dat Francia zijn wetten invoerde, bestond een groot deel van de bevolking al uit mestiezen — mensen met zowel Europese als inheemse afkomst. Historici schatten dat dit vóór Francia's hervormingen al 60% van de bevolking betrof.

De wetgeving van Francia versnelde dit proces echter verder. Zijn beleid brak bewust de macht van de oude koloniale elite af en stimuleerde een gezamenlijke Paraguyaanse identiteit boven afkomst of "ras".

Rond 1840 werd Paraguay door sommige waarnemers zelfs gezien als een van de meest sociaal egalitaire samenlevingen van het westelijk halfrond — zeker vergeleken met andere landen in Latijns-Amerika, waar koloniale klassenverschillen vaak nog sterk aanwezig waren.

Foto genomen door Jorge Adorno, deze foto laat zien dat er veel diversiteit in de Paraguayaanse bevolking zit, van echt wit tot een donkere bruintint. Bron: theconversation.com

Huidig Paraguay

Desondanks dat José Gaspar Rodríguez de Francia al bijna twee eeuwen overleden is, zijn veel van zijn ideeën nog altijd terug te zien in het moderne Paraguay.

Paraguay heeft nog steeds een sterke nationale identiteit die zich onderscheidt van veel andere landen in Zuid-Amerika. Een van de opvallendste voorbeelden hiervan is de taal. Waar in bijna heel Latijns-Amerika de taal van de kolonisten dominant werd, spreekt een groot deel van de Paraguayaanse bevolking vandaag de dag nog altijd Guaraní, de taal van de oorspronkelijke bevolking, naast Spaans. Daarmee is Paraguay een van de weinige landen in Amerika waar een inheemse taal zo'n grote rol is blijven spelen in het dagelijks leven.

Ook Francia's nadruk op zelfvoorziening liet langdurige sporen achter. Grote delen van Paraguay bestaan nog steeds uit landbouwgebied en boerderijen, waardoor het land historisch relatief onafhankelijk bleef van buitenlandse machten en economieën.

Daarnaast leeft het sterke gevoel van Paraguayaanse trots en nationale identiteit nog altijd voort. Francia geloofde dat Paraguay niet afhankelijk moest zijn van Europese elites of invloedrijke buurlanden en probeerde een samenleving te vormen waarin “Paraguayaan zijn” belangrijker werd dan afkomst of klasse.

Daardoor zijn de keuzes die Francia in de 19e eeuw maakte nog steeds merkbaar in het Paraguay van de 21e eeuw. Zijn nalatenschap blijft controversieel — voor sommigen een dictator, voor anderen de vader van de Paraguayaanse natie — maar zijn invloed op de vorming van het land valt nauwelijks te ontkennen.

Conclusie

Nu lijkt het misschien alsof José Gaspar Rodríguez de Francia alleen maar positief wordt neergezet, maar zijn bewind kende zeker ook donkere kanten.

Hoewel zijn huwelijkswetten bedoeld waren om de macht van de Spaanse elite te breken, gold deze regelgeving voornamelijk voor mensen van Spaanse afkomst. Sociale vooroordelen verdwenen daardoor niet volledig. Ook binnen de Paraguayaanse samenleving bleef er soms discriminatie bestaan tegenover andere bevolkingsgroepen, zoals Afro-Paraguyanen.

Daarnaast regeerde Francia uiterst autoritair. Hij onderdrukte politieke tegenstanders, beperkte religieuze invloed en concentreerde vrijwel alle macht bij zichzelf. Kritiek op zijn bestuur werd vaak hard aangepakt en Paraguay veranderde onder hem in een zeer gesloten staat.

Toch wordt Francia binnen Paraguay nog steeds door veel mensen gezien als een nationale volksheld. Voor velen symboliseert hij de man die Paraguay onafhankelijk, stabiel en sociaal gelijkjer maakte dan veel andere landen in Zuid-Amerika in die periode. Zijn aanhangers benadrukken vooral dat hij de macht van de koloniale elite brak en probeerde een nationale identiteit te creëren waarin afkomst minder belangrijk was.

Zijn nalatenschap blijft daardoor dubbelzinnig: enerzijds een dictator met absolute macht, anderzijds een leider die sociale ongelijkheid probeerde te verminderen en rust bracht in een instabiele regio.

Maar één ding maakt dit verhaal historisch uniek: Paraguay was waarschijnlijk het enige land ter wereld waar de overheid actief probeerde huwelijken binnen een specifieke koloniale elite te verbieden om zo een meer gemengde en egalitaire samenleving te creëren.

Ben je nieuwsgierig geworden na dit artikel of wil je meer van dit soort unieke verhalen lezen? Neem dan een kijkje bij mijn andere artikelen op de site www.achterdewereldkaart.com

